SCENARIUSZ LEKCJI

Od podatków do usług publicznych – czyli jak funkcjonuje państwo

LEKCJA PRZEZNACZONA DLA: uczniów i uczennic klas VI-VIII szkół podstawowych na lekcjach przedmiotu Edukacja obywatelska

ZAPISY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ: 2.1) uczeń tłumaczy, do czego państwo jest potrzebne obywatelom i opisuje związek między wysokością podatków, budżetem państwa a dostępnością i jakością usług publicznych – moduł ekonomiczno-finansowy. W/W 1) uczeń wskazuje najważniejsze źródła dochodów oraz najważniejsze wydatki budżetu państwa, porównuje modele państwa opiekuńczego i minimalnego, oceniając konsekwencje dla życia obywateli, formułuje opinię w tej sprawie i dyskutuje o niej – moduł ekonomiczno-finansowy

CZAS TRWANIA: 45 minut

CELE KSZTAŁCENIA:

Uczeń:

- wyjaśnia, dlaczego państwo jest potrzebne obywatelom
- wie, skąd państwo pozyskuje środki finansowe na realizację swoich zadań
- rozumie pojęcie podatku i wymienia podstawowe rodzaje podatków występujących w Polsce
- potrafi wskazać najważniejsze wydatki publiczne
- wyjaśnia pojęcie budżetu państwa

METODY KSZTAŁCENIA: dyskusja, prezentacja multimedialna, zadanie grupowe

FORMY PRACY: grupowa

ŚRODKI DYDAKTYCZNE: prezentacja, karta pracy (zał. nr 1)

WYPOSAŻENIE TECHNICZNE: komputer, projektor multimedialny

ETAPY LEKCJI:

1. Powitanie i nawiązanie do tematu (5 min.)

2. Prezentacja multimedialna i dyskusja (10 min.)
3. Gra w grupach (15 min.)
4. Prezentacja rozwiązań (10 min.)
5. Podsumowanie (5 min.)

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEBIEGU LEKCJI:

1. Przywitaj uczniów i po sprawdzeniu obecności zadaj uczniom krótkie pytania wprowadzające, dla przykładu: „Czy wiecie, skąd pochodzą środki finansowe na funkcjonowanie szkół, szpitali czy budowę nowych dróg? Dlaczego mieszkańcy i przedsiębiorstwa są zobowiązani do płacenia podatków? Kto podejmuje decyzje dotyczące wydawania pieniędzy wpływających do budżetu państwa?". Wyjaśnij cel lekcji, jakim jest poznanie mechanizmów finansowania zadań publicznych.
2. Rozpocznij opracowaną na potrzeby lekcji prezentację multimedialną. Zachęć do dyskusji, zadając pytania: „Czy państwo mogłoby sprawnie działać, gdyby nie pobierało podatków od swoich obywateli? Z jakich usług publicznych korzystacie każdego dnia, często nawet tego nie zauważając? Dlaczego w niektórych krajach większy nacisk kładzie się na finansowanie edukacji, a w innych na obronność lub ochronę zdrowia? Czy podatki są jedynie obowiązkową opłatą, czy też sposobem na wspólne finansowanie potrzeb całego społeczeństwa?". Uczniowie uczestniczą w krótkiej dyskusji i wymieniają własne sposoby postrzegania tych spraw.
3. Zadanie wykonujemy w grupach 3- lub 4-osobowych. Każda grupa otrzymuje kopię karty pracy i na niej sporządza rozwiązanie. Zadanie polega na grze decyzyjnej. Uczniowie decydują, w jaki sposób podzielić dysponowany budżet państwa Novolandia, a następnie podejmują dalsze decyzje. Są one odpowiedzią na wymienione w grze wydarzenia, mające wpływ na sytuację finansów publicznych. W odpowiednim momencie odczytaj następujące wydarzenia:
    1) W kraju wybucha epidemia grypy. Szpitale są przepełnione
    2) Silna burza niszczy mosty i drogi
    3) Młodzież organizuje protest, domagając się nowych boisk i wydarzeń kulturalnych

   Uczniowie wspólnie analizują informacje i zapisują rozwiązanie. Co jakiś czas podchodzisz do każdej grupy, udzielasz odpowiedzi na pytania i rozwiewasz pojawiające się wątpliwości. Wyjaśnij, że budżet państwa lub gminy nie jest z gumy. Zwróć uwagę, że jeśli zwiększymy wydatki na jeden cel, to w innych pozycjach budżetowych tych środków zabraknie.
4. Przedstawiciel każdej grupy prezentuje rozwiązanie. Członkowie pozostałych grup mogą komentować argumenty zespołu referującego i zadawać pytania. Jeżeli będzie taka potrzeba, poproś uczniów o bardziej konkretne odpowiedzi albo skoryguj niefortunne sformułowania. Doceń aktywność uczniów, przydzielając punkty za rozwiązania korzystne dla większości mieszkańców, za uzasadnienie decyzji i za współpracę w grupie. Skomentuj wyniki każdej grupy tłumacząc, że państwo musi stale podejmować trudne decyzje dotyczące wydawania pieniędzy z podatków, ponieważ potrzeby społeczeństwa są zwykle większe niż dostępne środki. Zwróć uwagę, na te argumenty uczniów, które były szczególnie trafne.
5. Podsumuj lekcję, zwracając uwagę, że państwo utrzymuje swoją działalność przede wszystkim dzięki podatkom, które płacą obywatele oraz firmy. Z tych pieniędzy finansowane są szkoły, szpitale, drogi, policja i straż pożarna. Pokreśl, że usługi publiczne mają duże znaczenie, ponieważ korzysta z nich całe społeczeństwo, bez względu na wiek czy sytuację finansową.

Załącznik nr 1. Karta pracy. Gra decyzyjna „Budżet państwa pod lupą”
Celem gry jest poznanie sposobu finansowania usług publicznych i podejmowania decyzje budżetowych, a także możliwych skutków niewłaściwych decyzji w zakresie wydawania środków publicznych
Czas: około 15 minut
Liczba osób w grupie: 3-4 uczniów

Polecenia do wykonania przez uczniów:
Etap 1. Jesteście nowo wybranym rządem państwa Novolandia. W tym roku do budżetu państwa wpłynęło 100 mln zł z podatków. Musicie zdecydować, jak podzielić te środki między najważniejsze usługi publiczne. Obszary do sfinansowania są wpisane w tabeli. Zasada jest taka, że każda dziedzina musi otrzymać przynajmniej 10 mln zł. Opracujcie uproszczony budżet, dzieląc 100 mln zł pomiędzy sześć obszarów. Ustalone kwoty wpiszcie w poniższej tabeli:

Obszar	Kwota
Edukacja	
Zdrowie	
Bezpieczeństwo	
Drogi i transport	
Środowisko	
Sport i kultura	
Razem	**100 mln zł**

Etap 2. Reakcja rządu na niespodziewane wydarzenia. Nauczyciel odczytuje kolejno trzy wydarzenia. Po każdym podejmujecie decyzję – w każdej z tabel zaznaczcie kółkiem wybraną literę i uzupełnijcie wykropkowane miejsca:

Wydarzenie 1:

Decyzja	Skąd (komu) zabieracie pieniądze?	Skutek
A. Przeznaczacie dodatkowe 9 mln zł na zdrowie	…… …… ……	Wzrost zadowolenia części mieszkańców, ale z drugiej strony …… ……
B. Nie zmieniacie budżetu		Krytyka rządu za brak reakcji

Wydarzenie 2:

Decyzja	Skąd (komu) zabieracie pieniądze?	Skutek
A. Przesuwacie środki: 12 mln zł na odbudowę infrastruktury	…… …… ……	Szybsza odbudowa, ale …… …… ……
B. Pozostawiacie wcześniejszy plan		Utrudnienia dla mieszkańców i firm

Wydarzenie 3:

Decyzja	Skąd (komu) zabieracie pieniądze?	Skutek
A. Zwiększacie wydatki na sport i kulturę	…… …… ……	Większe zadowolenie młodzieży, natomiast …… …… ……
B. Inwestujecie w inne dziedziny		Oszczędności, ale niezadowolenie wśród dzieci i młodzieży.

Etap 3. Na koniec (jako rządzący) musicie podjąć decyzję, czy podnieść podatki:

Decyzje podatkowe	Konsekwencje
A. Podniesienie podatków o 5%	Więcej pieniędzy na usługi publiczne, część obywateli jest niezadowolona
B. Utrzymanie podatków na dotychczasowym poziomie	Obywatele płacą tyle samo, budżet pozostaje ograniczony

Etap 4. Każda grupa odpowiada na pytania podsumowujące (wpiszcie do tabeli po 3-4 zdania odpowiedzi na każde pytanie):

1. Która decyzja była dla Was najtrudniejsza i dlaczego?	…… …… …… …… ……
2. Z jakiego powodów uchwalanie budżetu państwa lub gminy wiąże się często z występowaniem sporów?	…… …… …… …… ……

3. Jakie niebezpieczeństwa wiążą się z gospodarowaniem publicznymi pieniędzmi?	…… …… …… …… ……